

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 3.

НА ЦЕТЊЊУ, У СУБОТУ 5. МАЈА (17. СВИЊЊА) 1873.

ГОДИНА I.

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по год. 3; четврт год. ф. 1. 50. и. За СРБИЈУ г. ф. 7; по г. ф. 3. 50.; четврт ф. 1. 75. и. За све друге земље год. ф. 8.; по год. ф. 4.; четврт год. ф. 2. За огласе плаћа се за ред 5 новчића. Предплата и све поруџбине шаљу се администрацији, а писми уредништву на Цетиње.

ИСТОК НА ДНЕВНОМЕ РЕДУ.

За нас не може без значаја бити, што се скоро са сваком важнијом појавом доводи у свезу источно питање. Та околност прије свега показује, да је стање на истоку дошло већ до тога ступња, на коме се мора ријешавати. Стање истока може се данас сравнити са бомбом, која лети, лети у вис, па се наједан пут распршти. У тој висини налази се већ и источно питање.

На ову стару тему нашу опет нас је довео царски састанак у Петрограду. И колико су царски састанци у потоње вријеме учестали, њих нас ови ненаучише да будемо према њима равнодушни, него баш напротив, да вазда од њих нешто ново очекујемо. За то се ми и неустрашавасмо одмах у први мах признати значај поласка цара њемачкога, Вијелма, у Петроград. Стране новине небијаху одреда истога мишљења. У велике се говораше, да састанак цара њемачкога с рускијем нема политичкога значаја, него да су њих саставили рођачки одношаји. А бјеше и другичеж, који то исто потврђиваху, па још само додаваху, да је цар њемачки пошао у Петроград, да своје нећак и по други пут лично захвали на његовој неутралности у потоњем рату, која неутралност од онако неизмјернијех посљедица за Њемачку бјеше.

Држимо, да их је доста мало, који би с разлогом у ово повјеровати могли. У данашњијем озбиљнијем околностима, као што смо их у прошлом броју разложили, да се побједоносни сили цар њемачки са царем рускијем, који је господар државе веће од цијеле Јевропе, састане из само оних побуда, то је тешко вјеровати. Па још кад видимо препреденога Бизмарка у пратњи свога цара и кад помислимо, да ће се опет оба цара у Бечу састати, гдје би своју жељу, да се виде, најлакше задовољити могли!

Тако мирљубиво задуго се у јевропском новинарству говорило о томе царском састанку. Но прускијем новинама паде у дно, да учине изненадан промјену. Њеки од тих листова почеше хвалити и уздизати Русију, њен свестрани културни напредак и нарочито њен позив, да шири цивилизацију, што она издржљиво и најсавјесније чини. Тако што нијесмо се научили читати у прускијем новинама. За то није ни чудо, што се паће тијем свак изненађен, и што почео то на своју руку тумачити. У то дође „Пров. ког.“ пруски владин лист, који даде најчистије разумјети, да се царев, њемачки и руски о најважнијим питањима договарају и међусобни савез уговарају.

Ова је вјест такорећи узбунила све јеронско новинарство. И сада се састанку царском у Петрограду највећа важност даје, коју он, о томе нема сумње, и има.

Привремени међусобни интереси Русије и Њемачке, као и велике необичне ошације, које се цару Вијелму чине у Петрограду, наводе нас, да вјерујемо, да се међу царевима постигло споразумљење, које би се можда већ сада дало кратко изјавити савез Русије и Њемачке.

Прво питање, са свијем дошљедно, рађа се сада: шта значи такав савез? Кад би се у томе савезу и Аустрија разумјевала, онда би имали право они, који мисле, да би савез такав имао поглавити задатак, да одржи мир у Јевропи, а

можда неби далеко од истине ни они били, који у таквоме савезу назиру све страхоте „свете алијанције.“ Али сво ушљед најновијих вјести, у опште се сумња, да је Аустрија искључена из тога савеза, шта више, да је мјесто и улога Аустрији већ одређена у Петрограду међу царем њемачкијем и рускијем. И то се даје лако вјеровати, кад се узме, да је, опет понављамо, цар Вијелмо нашао за добро поћи у Петроград, прије него што се у Бечу састане са царем рускијем и аустријскијем.

Стоји ли дакле, да је у Петрограду нешто удврђено без Аустрије, онда би се дало лако нагодити и циљељ руско-њемачког савеза.

Говори се, да би такав савез био направен против запада. То никако. Шта има на западу што би пријетило двијема најсилнијима државама у Јевропи, Русији и Њемачкој. Да ли струја републиканска? Ми ма колико да би њој пријатељи били, неможемо се толико заштити, да би повјеровали, да Русија и Њемачка од тога страхују, и ако знамо, да су обе те државе одвратне републиканској установи. Јер не само што пове јевропске републике нијесу и не могу бити ни данас, ни за дуго, још опасне онијем двијема моћнијем монархијама, него и саме по себи Француска и Шпанска ни мало не узнемирују монархијну Јевропу. Француска република држи се мирније и опрезније, него Наполеонова монархија, а у Шпанији одата је свака хвала Кастеларовом такту. Истина Њемачка зазире од освете Француске, али ми мислимо, да се тај савез не чини у то име, него да би Русија била савезник Њемачке против Француске.

И по свему томе дакле, ми држимо, да је потпуно оправдано мишљење већине странијех новина, да се савез руско-њемачки тиче истока. О овоме као да слабо сумњају и у самоме Бечу, јер „Н. с. П.“ почела је нападати Пруску због њене освојачке тежње у Аустрији, а једне друге уважене новине сумњају, да ће Андраши бити у стању промјенити оно у Бечу, што су Бизмарк и Горчаков утаничили у Петрограду.

У овоме правцу, као што смо овдје разложили, узима се данас састанак њемачког цара с рускијем у Петрограду, и сада му се почела већа пажња и важност давати, него у први мах. За сада само биљежимо то, а првом даном нам приликом, повратићемо се на ствар у опширности, коју заслужује, нарочито са гледишта наших интереса. Али и сада већ можемо казати, да за нас настаје озбиљно вријеме. Ако је истина што бечке новине јављају, да ће и кнез Милан доћи у Беч у исто вријеме, када и наш кнез Никола тамо буде, можемо очекивати, да састанак њихов неће остати без посљедица. Јер не само озбиљност времена нашега, него наша животна потреба, задатак народа нашега захтјева и очекује споразумљење њихово.

ОСВЕТНИЧКА ФРАНЦУСКА.

Када се у највећој невољи Француске нашао Гамбета на површину као необична појава, нашло се много ситнијех политичара, који су га означавали као претјерана у тежњама. Они су га обасипали прекорима, да ће своју отачинску увалити у велику несрећу, јер хоће да постигне немогућности, т. ј. освету Француске над Ње-

мачком и нападну изгубљенога. Кнез Бизмарк као да је даље видио. Њему небијеше скривено, да Гамбета тумачи осјећање народно и говори вољу народну, па за то је у оно вријеме и радио, да Гамбета недође у нову владу. Уз умјерену, јако обазриву Тјерову владу, он га је мислио учинити немогућним и безопасним. Но Гамбета је гледао погрјешни рачун Бизмарков и можда се у себи задовољно смјешно. Као што је у положају, у моћи велик био, тако се исто показао велик и у самопрегорјевању. Исту мету он је задржао пред очима својима и само је умјерно своје кораке к њој. Он не само да се није показао противан Тјеру, него га је још и помагао. И без сваке сумње, то је Француској дало данашњу чврстину њену. Само тијем начиним постигао је Тјер све познате успјехе, а нарочито брзо ослобођење земље од туђинске посаде. Јест, Гамбета је онај добри дух који лебди над старијем Тјером и подржава га. И ако бог да, те Тјер сретно изврши свој задатак, — потпуно ослобођење земље од непријатеља, и унутрашње опорављење и уређење њено, историја, која му држи спремно одлично мјесто, биљежиће на сваком мјесту уз његово и име Гамбетово. А онда — онда настаје вријеме Гамбетово, или боље рећи, вријеме праве тежње народне, која је Гамбета вјерни носилац. То се вријеме зове — препорођај данашње републике „за невољу“ у чисту и праву, и — борба за Елзас и Лотринску, освета Њемцима!

Данас није већ никоме тајна, да се тој мети Француска приближује. И то је баш прави узрок, те се и досад Гамбети противничка мишљења обрнуше у симпатична, те му се сада диве његовом домољубљу, ради кога је с необичном умјереношћу заступао своја радикална начела, и његовом великом државничком дару. Да се пак приближује вријеме, када ће Француска вратити Њемачкој „мло за друго“, томе има много знакова. Елзас и Лотринска узрујанији су данас више него икада. И они натаје своју тежњу за присједињењем с Француском. Сам градоначелник Штрасбурга, изјавио је, када га је њемачка влада ту скоро збацила, да је он држао, да ће Њемци брзо бити истјерани из Француске, па за то само да се пријео градоначелства. И сва образованија класа народа тих провинција привржена је најватреније француској републици. А уз њу стоји без сумње и вас народ, јер се он не може од ње одвојити, баш и данашње истога осјећања. Ово виде у Берлину и то им много бриге задаје, и само се још тјеше тијем, да ће се они сасвијем учврстити у онијем провинцијама, до времена, кад Француска буде спремна за рат. Али баш у то најмање вјерују у свијету, и свак се нада успјеху Француске, можда већ и с тога што изненадна величина Њемачке у средини Јевропе многим не годи.

Нежемо се пуштати овом приликом у можда неосноване комбинације, како би се подјелиле јевропске силе у вретстојећем осветничком рату француском, јер нам је намјера, да својијем читаоцима само претставимо, положај и стање ствари данас. И за то не пропуштамо да наведемо њешто и из чланка „Ет. унг. Верцајтунг-а“, војничкога листи у Бечу. Аустро-Угарска глуми за пријатељством Њемачке, које пријатељство имало би се показати свијету у чврстом савезу те двије државе. И за то с погледом на положај онога листа чине нам се врло значајне оне ријечи његове.

Као што може једна личност, вели тај лист, која има енергије и карактера, за часак од несретнијех сплијех удара потрешена и опесвјенена бити, па се опет наједан пут опорави, стање ствари прегледа, и — непоразена величавом губитка, а одушевљена једном мишљу да изгубљено поврати и да се у будуће од подобне несреће осигура — опет устане на рад, — тако

Чешки „Покрок“ од 17. пр. м. доноси важан чланак, у коме разлаже политичко мишљење чешкога народа.

Споменућу најприје како се чешки народ прије 12 година, баш у мјесецу травњу весело првом заступству чешкога народа након 240 година, наставља: „Узак, врло узак је био дјелокруг овога чешкога сабора, али то се неби био надао, да ми нећемо узгођи разширити га крима нашим жељама; та он бијаше наш сабор, ми смо у њем сједили, па ни најразуданијој мачти неби било на ум пало представити си онакав „чешки сабор“, како је неколико година камије изгледао под врховним земаљским маршалом Хартигом. По наше изкуство минулих 12 година у том погледу јест од почетка до краја жалостно. Наше наде остадохме преварене, наши противници, који су поглавито у старој „Преси“ главну ријеч водили, побједили су непрекидно, побједили прије свега изван међа државе код Краљева Градца, макар је ту Аустрија била путучена, код Седана, прем је и ту био потучен савезник Аустрије, па је при тако повољним околностима била прелака побједа немачком племену и у нутрањности. Сваки ударац који је погађао Аустрију ривао је напријед наше противнике; повјестни „оловин подлати“ Капсерфелдови систематично су се позлаћивали, да буду, ако не лагљи, а оно лепши. У истом мјесецу получише они напакон након 12 година циљ својих жеља; не ми, него чешки сабор није добио ништа, даначе изгубио је најважније своје право: из своје средине пошиљати посланике у средишње државно заступство; царевинско вијеће постало је једини неодвисни законодавни фактор.

Ако погледамо на минулих горких 12 година то смо из расула толиких пада спасили бар једну утјешну, да достојну успомену: да смо сами себи вјерни остали. Чешки сабор нема, — у колико је био наш земаљски сабор, — нема на души цицлога законодавнога дјела, с којим би био своја права или своје достојанство поврједило, а само оно, чега сам се сам одрекао, на вијек је изгубљено; само онај народ, који је сам себе затајио, уништен је, ми само бијемо 12-љетну борбу устрајно, неустрашиво, достојно, досљедно!

Такове моралне стечевине, истина нецијене много кратковидни политички доброживци (гурман) нашега времена, који од дана на дан живу и са тренутним успјесима рачунају; према управо у наше доба ови морални успјеси добијају важност, чему су доказом збивајуће се промјене сваких десет година. Било како му драго, задатак који нам је повјест означила је изпуњен; чешки сабор, наш чешки сабор, каков се је прије 12 година први пут био сакупио, одступа са политичкога позорница несломљен, нежртвовао ни за длаку од свога права. Прилика је, да ће и тајним основама сада одлучујућим чинбеница у Аустрији по имену животарити, али свакако само као покрајинска скупштина, и неможе се знати, неће ли након неколико времена и по имену бити покопан. Радикалнја странка међу централистима има замашне основе; она се неће никако задовољити само проведбом изравних избора, она ће радити да Цислајтанију сасвим централизује, а њезна лозинка бити ће: подпуно докнићуће сабора и делегација, најабсолатније самовладање „најдемократичнијега“ царевинскога вијећа.

Према тому смије чешки сабор без стида и с чистим образом обрану блага, које му је пред 12 љета било повјерено, изручити опет народу. И чешки је народ додуше морална, али никако јурдична особа, као што је чешки сабор по Шезерлингову уставу. Правно представља данас чешки народ само толико и толико изборних котара као департемената, а ови немају унапред одијерена циља, њима није повјерено чување „хисторискога права“, они могу радити како за добро налазе. Данас нестоји на путу њиховој подпуној изборној слободи никакав „приспљни положај“, они ће се споразумити само с личношћу дотичних својих посланика, и то споразумљење је једина правна свеза међу објема. На допустимо ли и могућност, да разни чешки изборни котари по риму другу тактику, — што се само по себи разумије, да се неће догодити — био би то сажаљења вриједан недостатак солидарности странке, али за краљевину чешку, неби то имало никаквих правних посљедица. То ј. на сваки начин цијели положај, положај усљед којег се у наше пред 12 љета та-

него не може ни један енергичан и снажан народ никаква несрећа слојити кад се узда у себе и вјерује у будућност. Француска, која је претрпјела безпримјерне поразе, неочајава! Војска јој је пропала, али је народ на њено мјесто ступио. Он се бори без ваде, али с успјехом јер најпосле он спасава бар своју народну част и мисли: „On a perdu bien peu, quand on a sauvé l'honneur.“

Француску представљаху као земљу социјалне покварености; а побједилац држаше трећину земље у посади и опет се невађе ниједнога градоначалника, који би се с непријатељем слизао, као што то на другом мјесту бива.

Версаљска скупштина, и ако није баш најпријатнија појава, ипак је значајно, да су сви заступници, макар којој застави припадали, једнодушни, кад се тиче сигурности земље. Кад би се тамо предложило, да се предузме утврђење какве ријеке, предлог неби био, као што се то на другом мјесту догодило, одбијен с примјетбом: „није потребно, јер са усједом живимо у пријатељству, а то је најбоље јемство.“

Шта више ни у вријеме којуне, када је независност дошла на владу, као ни у вријеме крваве реакције, која је томе шљедовала, никоме није падало на ум да се шали са поразом војске, са несрећом земље своје. Ни једно позориште није таквоме неваљалству отворено било. Истина било је књижевниог пролеторијата, па и ту се одавало поштовање части народној, која недопушташе, да се тај палладиум у гљиб вуче.

За то поштујемо такав народ, који у неизмјерној несрећи својој не губи вјеру у себе, и има самопоуздања, љубимо народ, који неуморно ради, да залијечи претешке ране рата, да поднесе терете, које му је набацно охолни побједилац и који има не само воље, него и енергије и одважности, да смртно мрзи непријатеља, који га погама гази.

Тако говорећи, увјерава исти лист, да је рат између Француске и Немачке извјестај и то скорим, и сумња да ли ће Пруска бити сретна као прије. Молтке и Бизмарк нијесу, вели, свакидањи људи, а не морају се поновити ни оне околности, које су им онда врло повољне биле. Нека се Пруска не пада да ће и у другоме рату као прије, опет наћи малаксаљига Наполеона и двадесетогодишњим успјесима успавани народ, не, њој ће насусрет изићи народ, који осветољубиво хоће да спере напешену му срамоту, изићи ће јој на сусрет народ са високоуздигнутог заставом части народне и са свом ватром, свом енергијом крви своје као против мрскога непријатеља!

Овакве ријечи аустријскога војничкога листа значајне су, а још су значајније за то, што баш у ово вријеме и у самој Пруској вјерују у неизбежност рата са Француском. Пруски листови не могу да прикрију у њеку руку забринутост своју поради тога, у толико више, што сва независна јевропска штампа нагиње Француској и говори, да је њен осветнички рат праведан и оправдан.

ДОГАЂАЈИ У СВИЈЕТУ.

Као ико, ми смо поздравили уједињење Италије. Наш чланак предпрошле године којим смо изразили нашу радост усљед ослобођења и уједињења италијанског народа, и којим смо у исто вријеме изrekli, да и ми ваља да пођемо стопама његовијем, превеле су и пренаталиле једне уважене фиорентијске новине и сровеле га врло симпатичнијем и одушевљенијем ријечима. Но ипак то нам ништа не смета, да против застрашености италијанске подигнемо глас наш. Шта више дужност нам је то, и у онољко бар не може нам се са стране италијанске пребацити пристрасност и себичност. За то и не пропуштамо изјавити негодовање наше, које је у нама изазвала у Риму изишавша брошура: „L'Italia esposta agli Italiani. Rivista dell'Italia politica e dell'Italia geografica nel 1871.“ У тој књизи главна је мисао, да је Италија учињена, али да још није довршена, и да треба Италију раширити у њезинијем природнијем границама. У тијем границама разумијева писац још и Ницу, Трентио, грофију Горичку, Трет, Истру и Далмацију, шта више и један дио Коруске и Крањске. Ови носе допада нам се од Италијана. И то не због какве бојазне од њих, него просто с гледанига разборности и правичности. Италијани треба да знају и нашу пословицу: „Не ваља тражити преко леба погаче“, а осим тога, ако желимо себи добра, не смијемо ништо заборавити на своју прошлост. Колико илемените крви ита-

лијанске, колико вриједнијех живота италијанскијех паде жртвом за слободу и независност народну! На зар сад да тај исти народ чини оне исте неправичности, које је он сносно од непријатеља својих, и против којих се до крајности борио!? Ми одобравамо Италијанима да траже своје природне границе, јер је то и наша тежња за нас саме. Али прећеривање не само што ми с наше стране допуштити не можемо, него ни и у самом њиховом интересу не желимо. Српско приморје никада неможе спадаати у природне границе Италије. А куд је камо још већа заблуда, да су Коруска и Крањска италијанске провинције. Допустићемо, да је поменути брошира мисао једнога човјека, али без сваке сумње има она присталица у Италији, а и написана је у тој намјери да се та мисао рашири и одомаћи у италијанском народу. А то је, што нашу осуду изазива. Илеменитом народу италијанском не може ни у рачун наше непријатељство према њему, а наша симпатија, коју ми доста гонимо према њему, извјесно му није на одмет. За то од свега срца желимо, да оно, у брошири изражено, мишљење, остане у Италији усањено. —

У Далмацији и Боки которској опет се понавља питање о буковинској митрополији. Како је наименовани митрополит, Хакман, напрасно умро, мислило се, да ће тај догађај влади добро доћи, те да ће боље размислити о ствари, против које се јавно мишљење у Далмацији и Боки најјасније изразило. Но ево по једном телеграму из Беча, као да влада мисли далматинског владика г. Кнежевнћа митрополитом наименовати. Ако се то обистини, не само да ствар неће бити по потреби уређена, него ће још замршенија и неповољнија постати. Но ми се надамо да до тога неће доћи, јер држимо, да г. Кнежевнћ неће се ништо примити тога новог достојанства. У томе мишљењу укрјепљује нас то, што знамо, да је г. Кнежевнћ протестовао код самога цара због уставовљења буковинске митрополије са подчињеношћу епархија далматинске и Бококоторске, и то као против чина са свијем незаконитога. Он је дакле разложно у самој начелу говорио против буковинске митрополије. Није могућно дакле, да би сам био на ту столицу, а да небуде унапријед увјерен, да би уз се посадио и мржњу и одвратност народа српскога против себе. А за ту цијену да ће кунити митрополитско достојанство ми јако сумњамо. Кад би Кнежевнћ пристао да буде митрополит буковински, он би у толико прије и жешће осуђен био, и то би се онда видјело, да је из себичности и против Хакманова наименовања протестовао. Међу тијем ми очекујемо још и од саме владе, да ће ствар ријешити тако, како ће народ потпуно задовољен бити, јер је и њена у томе најјрва корист.

Ц. Комесар, оглашени барон Мајтеши, отишао је, како „Застава“ јавља, из Новог Сада у Пешту „изпод барс.“ Отишао је, да се више — неврати. У Н. Саду није га нико испратио, осим неколицине његовијех кајалика. Дагле горе је прошао, вели „Заст.“, него пређашњи комесар Аст, јер онај заврши бар признав „уставну зрелост“ грађана у Н. Саду, и измирив се с њима колико толико, а Мајтеши ни од власти не доби части. И у Пештанскијем новинама читамо, да се Мајтеши неће више повратити у српску Војводину, што више, „П. Лојд“, савјетује баш то мађарској влади. Радујемо се томе за то, што по томе мислимо, да ће влада мађарска према народу српском у уг. држави поћи већ онијем путем, који јој је толико пријатељски препоручиван, путем правичности.

Познато је, да је влада турска распустила у Босни све општинне црквене. Српски народ у Босни жалио се због тога влади, а она је, вели „Валдерер“ сада на свој начин одговорила на ту жалбу. Најме послала је 6000 војске, а осим тога има још доћи 6 батаљона и много муниције. Сувише поставила је у Босни за војничкога заповједника Тахир пашу, који је познат са своје суровости. Да ако Турској не помогну већ ни та срества!

У Инглешкој развија се опет покрет за право гласања жена при саборскијем изборима. У Бричану држали су под предсједништвом градоначалника митинг, у којем закључише, да се парламенту поднесе молбеница, да парламент донесе законски предлог, који ће женскињама дати право гласања. Особито се тражи, да се то право подјели сакосталним дјевојкама и удовицама, које плаћају порезу. И пародно лондонско друштво, којему председава гласовити Мил, поднијело је парламенту исту молбеницу.

ко дватри наде за тренутак у крај пописује, али је у једно и наша садашња задаћа постала знатно једноставнија и лагла. На чешки народ, и толике и толике изборнице овога и онога изборнога котара, прелази сада она задаћа, коју је досада имао испуњавати под тешким околностима чешки сабор. Ми смо освједочени, да ће код будућега обрата, пригодном каквоје будуће кризе — јер с изборном преином Аустрија није се ријешила криза — чешки изборни котари са једнаком слабом самосвијести испуњене дужности моћи погледати на прошлост, као садашњи чешки сабор.

Начела јучерашње опозиције, побједити ће данас или сутра, то је вјечна наука од министарских промјена у Аустрији. Јучер бијашу др. Гриска и др. Бергер као спромашни одвјетнички концеписти под полицијним надзором, сутра или прекутутра постадоше вође владине странке, министри; јучер још бијаше Флоријан Зијемјалковски одпуштени камијеник из тврђаве, данас је на предлог гр. Андрашија министар — такођер знак времена — аустријских министара! И новине оне странке, на корист које се данас и то само од неколико година сбивају ове заштитне промјене; те новине, хоће да свијет упуте, да је федералистичка странка распушта разбијена за то што је изборна преином постала законом. Оне су саме баш најсјајнији доказ нагле промјенљивости одношаја у Аустрији, јер ће опозиција од јучер, непредвиђеним чухом постати сутра одлучујућа странка.

Бугарски лист „Независност“, који у Букорешту на место пређашње „Свободе“ излази одговара у бр. 30 неким руским и српским листовима („Моск. Вјед.“, „Голосу“, „Православ. Обзорнију“, „Видовдану, и „Јединству“) на савет, који ти листови бугарском народу у погледу црквеног питања дају. Исти листови полазећи с гледишта: да је споразумљење између Бугара и Грка врло нужно и да је још могуће, а да је неспоразумљење за обе стране врло опасно, саветују Бугарском као сродном народу: да буду благоразумни, непристрасни и умерени, и данеуштају противу православља. Они признају, да добију своју независну јерархију, али, веле, не треба да пресеку своје одношаје са „васеленским“ патријархом. „Православно Обзорније“ особито говори: Ми се обраћамо на нашу браћу Бугаре, и саветујемо им, да буду благоразумни, непристрасни и умерени, јер скоро свака крајност вуче за собом лоше и посљедице.“ „Независност“ вели: да су то доста братољубиве и доста непристрасне речи, а и да она неможе да изведе из њи никакав позитиван резултат. Ако будемо, вели непристрасни, не можемо бит умерени, а ако будемо умерени, не можемо да будемо непристрасни. Ако се Бугари задовоље с оном јерархијом, коју им фанаријотски патријарх као милостију даје, то треба да жртвују Тракију и Македонију што би била непристрасност против своје народности, и ако они у Тракији и Македонији заштиту да се јерархија распростре на све предјеле, где живе Бугари, онда се мора пресећи сваки спошај са грчким духовништвом, јер се другачије не може. Ако у Тракији и Македонији живе Грци, ми им, вели „Нез.“ дајемо потпуну слободу, да се сједине с Грцима, да и „Фанар“ управља. Само је грчко духовништво назвало Бугаре „шизматичима“, одлучило од вел. цркве. Бугарске епархије у Тракији, Македонији и Албанији треба да се одјеле од патријархата, и сједине с бугарским екзархатом. Што се пак напомиње да би у том случају „велика црква“ да остане без стида, и да су православни у обште дужни обдржати је и биће јој осигурати, то пита „Независност“: 1. ако је фанаријотска црква за све православље, зашто је цело то стадо не узме у заштиту, него је оставља на бугарској пији? 2. го ако је та црква обшта мајка за све православне хришћане, зашто су ти православни оделили се од ње, и основали своје независне синоде? „

„Застава“ додаје: „Независност“ има потпуно право. Међутим бугарско јерархијско питање није толико црквено колико народно питање. Опасности има то питање само онда, ако јелински народ са очевидним личним интересом патријарха, и фанаријотима, преплете интересе народности грчке, као што је већ и учинио; у таквом случају опасност не извире из сукоба бугарског екзархата са патријаршијом на црквеном пољу, него из сугуба народности бугарске и грчке у погледу међусобни граница, и ту „умереност“ Бугара у црквеном питању не би одклонила, него само можда одгодила сугуб и с њиме скопчану опасност. Тоже је лјек: објашњење и споразумљење у по-

гледу ти међусобни народни граница, и на том посредовање би имало важности, која би била одупљива и на црквено питање.

ДОПИСИ.

ЗЕТА, 26. Априла. — Да вам јавим, да је у нас данас боље, него што је до сад било, то немогу, јер нам никад боље бити неће, догод смо под Турчином, догод се неослободимо и будемо својим заједно с другом нашом браћом. Него ћу вам јавити опет ево неке зулуме турске који се код нас догодише.

Назад два мјесеца пошла је била на работу у Понаре на своју земљу Марица, шћер Трека Шикманова да ради, а Турци из поганства погодесе међу се да гађу у баштину жену, те тужној Марици руку сломише. За ово никакве истраге било није, него остаде зулум овај неизвиђен.

Андро Давов из Бистрица бије се погодио с Медом Кубасчићем из Махале за неко жито, и њега овај Турци с дружином за жито превари и недадне му га по погодби, а Андро му рекне: Медо не ваља лагати, што се љуђи поведе. На то на њега скоче Турци с Медом и с чибучима и стаповима истуку га до ђефа свога. Андро пође да се за ово тужи забиту, а Медо с дружином закуне се да су га убили за то: што је дни Турцима опсовао. И Андро попесе напаст и бивеће без да му је правда учинена.

Недавно идући пољем Ђемовскијем Симо Шкатара из Балабана, и пушећи цигар стигну га Турци из Голубоваца Пашовићи те јаднога Сима истуку до миле воље, како смје слободно пушити у царској земљи, а зна да су власи раја. И то је остало без да се истрага на ово чинела.

Нешо Милов из Добрача, био је пошао у Скадар и заведе га Мехо Суљов за једног свецца православног, на који се Нешо преобукао бије као у свој празнични дан, и Мехо му рече: какви ти је свецца влаше? опсовавши свецца и вјеру Нешову, а овај му рече: „и ја тебе Турчине погани дни, и мухамеда свецца.“ И ту се побију међу се, на које прискоче неки касани, и раздвоје их, а Неша облажу у меџиз да је крив, и да је срамотио дни и мухамеда, и осуде на смрт али наша чувши ствар рекне: цар је дигао сабљу и коноп, него да му став гвожђа од 15. ока, и у апсу да га баце. Таке и остало до данашњег времена, без да се ствар потанко пснтивала, због тога што се влах усудио и проговорити око вјере мухамедове, а не да је срамоти.

На није само да Турци Хришћанима зла чине. Има много и сваки дан скоро примјера, да се они и међу собом кољу и убијају, а то јасно свједочи, да су дивље нарави, и да од њих ништа нема, ни ти они могу бити, као други образовани народи. Кад би се знала сва зла њихова, што међу собом чине, то би тек био ужас. Али они су губави на у таквом случају и своја злочинства баце на каквога Хришћанина, те он кукавац страда, а онеме Турчину суд Турски неће ништа. Тако се баш овјех дана два Турчина у Подгорицу посрамотише и убише из кумбура, како су одвајкада обичај имали. И то се догоди гред очи меџиса и Миралај-бега, који тобоже са караколом на мир варошки пазн. То вам је образованост турска!

(П. У.) ТРСТ 28 Априла. „Гласу Црногорца“ треба да се одазовемо, и вјеруј те, да се особито радујемо, што и опет у јуначкој Црној Гори нов лист, мјесто забрањеног „Црногорца“ воскресну. Дај Боже, да срећно и у добар час буде, као што и увјерени бити можемо, да ће се наш народ „Гласу Црногорца“ још у већем броју одазвати, и даће му у сваком смислу сједовати, пак ако нас и к Призрену позове, да оћерамо кугу с огњишта Србинова, јер се само онда покоја души наћи може, кад Србин више роб не буде, а јуначки Црногорац то већ одавно жели, и за тим тежи. —

Сад је на реду, да вам одаведе што јавимо. За сада зборићемо о нашим одношајима и стварма, што се непосредно нас тичу.

Ту недавно читасмо скоро у свима, спрощ јуначке Црне Горе, и народа пријатељски расположеним листовима, да се тамо неки новчани завод, у виду банке оснива, за да се с истим црногорска трговина и производња, као и саобраштајна средства унапредити могу. Тај глас поздравно је сваки Србин као и сваки Славјанин с особитом радости и одушевљењем, јер је тако

подузео важно питање по јуначку Црну Гору и народ. Државе и народи, који данашњег дана у свијетској трговини неучествују, који за духом времена неседедују, и производња неунапређују, не могу уз пркос другим врлинама и јуначтву никако, напред поћи, и приморани су очајати и сваки углед изгубити. Црногорски народ има дивну повјестницу, и највећи његови непријатељи морају му признати, да то ни један други народ на свијету неби издуря, и борећ се са сваким невољама и претежној непријатељској сили, својој народности и домовини вјеран остао. Што се јунаштва, радо и домољубија тиче, то је црногорски народ показао, да му у свијету равнот народа нема, јер да је у кршењима црногорским други народ живио, то му се данас ни трага знало неби. Као што се црногорски народ храбро и постојано за своју слободу, домовину, и српску народност борио, дошло је вријеме, да он својим пријатељима и непријатељима покаже: да српски народ и на сваком другом пољу напредовати може. У ово неколико година, од како црногорски народ рат небије, учини он голем напредак на просветном и привредном пољу, а сад, кад се и тај новчани завод оживотвори, и за разна подuzeћа више средства буде, то ће црногорски народ напредовати и развијати се, тако да ће му његови непријатељи завидити. Није нам још познато, од куда ће се средства за тај новчани завод набавити, али знајућ, да јуначка Црна Гора на све стране пријатеља и приврженика има, ни најмање нестрахујемо, да се то остварити неда, јер смо увјерени да ће сваки искрени Србин и Славјанин у опште, такој племенитој земљи у помоћ притећи. То треба да вас тамо охрабри, и да се у колико на вашу сопствену, исто и на снагу ваши суплеменика ослоните. Не треба се осврћати на тегобе, већ радити неуморно, пак ће све добро бити!

Не могу вам описати, како је тај глас и на црногорске непријатеље подјејствова, јер данас и непријатељи црногорски чувши, да се на новчани заводу у Црној Гори ради, радо говоре: да су и они црногорски пријатељи. Ви тамо знаће те, ко су и колико пријатеља Црна Гора има, особито онакови, који су црногорској трговини у помоћ притекли, и који се о напредку црногорске трговине и производа бринуше. Људи који су у неповољним околностима црногорској трговини у помоћ притежали, треба их се свагда сјећати. Мило би нам било, да нам ви коју више речете о банци, која се мисли основати. (Разумје се, да бисмо то радо учинили, али до сада још нијесмо у стању што год о том проговорити. У.)

Прије три дана приспјеле су овамо оне четри енглескиње што су тамо боравиле. Имали смо прилику с истим зборити, и оне нам се хвале како су на Цетинју лијепо примљене, и како их је све изненадило, јер су се увјериле, да истина није, да у Црној Гори просвјете нема, шта више оне тврде, да је у Црној Гори све напредније, него што је то у Турској, и да Јевропу и њезину дипломацију проклињу, што турски трулеж још подржава, и што непушти, да гако славни и јуначки српски народ своју стару постојбину неосвоји и своју негдашњу величину не постигне. Исте енглескиње причаше нам не само о књазу и кнежевој породици, већ у опште о сваком од војвода и изврника, хвалећи се, да су то људи, који су мјеста што заузимају, у сваком смислу достојни, и да би књаз Никола сваки престол дичити могао. Души рај, а срцу весеље бити мора, кад Србин таквог шта од странаца чује, особито кад се Црне Горе, наше стјене, гдје светиња Словенства почива, тиче.

Данас телеграфшу из Рима, да је Његова Св. књаз Никола у Рим стигао; а из Биограда пишу, да ће и кнез Милан у Беч путовати и тамо се с Њ. Св. књазом Николом састати. Ако се то догоди, то ће сваком Србину мило бити, и дај Боже да у добар час буде, и да се српски господари што скорије у Призрену састану, и да Српство изгубљену слободу поврати.

За сад то, а скорије биће више и с нама Бог!

НОВОСТИ.

СРБИЈА. — Предсједник министарства, Ристич, вратио се из Беча у Биоград. „Јединство“ каже, да је он свој задатак с успјехом свршио. 8. о. м. доћи ће у Беч кнез Милан, а у то вријеме присијеће и наш кнез, Никола, из Италије у Беч.

РУМУНИЈА. — Опет су се почели проносити гласови, да ће кнез Карло захвалити на

стољу. по то је сасвим неосновано. Кнез Карло осјећа се у овај мах посве сигуран у својој земљи и оввијех дана поћи ће у Беч на свјетску изложбу, те ће се и његов долазак угодити са доласком нашега кнеза. — Министар Кнестару дао је оставку и полази као политички агент у Беч.

РУСИЈА. — Кнез Горчаков и кнез Бизмарк конферирали су 25. пр. м. са аустро-угарским послаником, који је одмах за тим једнога курира у Беч послао. Кнез Горчаков прати ће цара Александра у Беч.

ЊЕМАЧКА. — Њемачки посланик у Цариграду, барон Кајдел полази на своје ново одређење у Рим преко Беча, гдје ће неколико дана пробавити и са царем ъемачкијем и кнезом Бизмарком се састати.

ИТАЛИЈА. — Министарство, које је дало оставку, остало је опет на своме мјесту на изјављену жељу краљеву. Но криза ипак још није окончана тијем. — Пана је опет тешко оболело.

ШПАНИЈА. — Влада је почела врло енергично да поступа. Изглед су врло повољни, да ће ред и мир у земљи бити учвршћен, а с тим и република. За то ће и европске силе брзо морати признати републику шпанолску. — Карлистички устанак са свијем је угушен и осуђен.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Потрес у Сан Салвадору.) Главни град државе Салвадор у јужној Америци сав је срушен од потреса. До сад није се знало поуздано, колики га је дио срушен, но најновије вјести носе глас, да у цијелом граду од 40.000 становника није читава остала ни само једна кућа. Чим је која зграда била јача, тим прџе срушила. Потрес је почео 4. Ожјука. Дан срушило се је само неколико кућа. До 10. протезало се је сваки дан помало и сваки се дан по која кућа разавила. Дне 19. око 2 уре на јутра протресе се иза два слаба ударца толиком снагом цео предјел, да су све куће у један мах разселе се. Срећа, што је дуго трајало ово слабо протресање те се народ могао из града изселити. Крај свега тога, што је народ имао доста времена отићи, звъчепено је ипак 50 особа на жртво, а до 500, који већма, који мање. Невоља је међу пучанством, што је око града под ведрих небом стало, толика, да је влада издала декрет, нека свако без казне убије свакога, у кога би се која ствар нашла, да неби оној могао казати од куд му. Енглези неки путник вели, да би без те наредбе једно друго тако рекућ на живу изјело. Влада је одлучила, да град опет на истом мјесту сагради, премда је то сад већ осми пут у сто и педесет година, што је град ма до два разорен. Осим тога сваке је девете године дно града редовито пострадао од потреса. Узрок силну потресању тврде да је вулкан Сан Томас. Тај вулкан заружена је зјала, а увјек је јоште у ватри, дакле мора од времена до времена, скоро периодично трести околицом. Осим Сан Томаса има у околици Салвадора у истом реду јоште шест вулкана, но то шест вулкана као да непотреса, јер редовито баца огорине. Сан Томас тридест је миља од Салвадора, а кад разудре бацати, сиље толику множину лаве, да се с мора види изкрење уздуж цјеле балсамске обале.

(Депортиране комунисте.) Париски лист „Фигаро“ извешћава чим се баве у Новој Каледонији заточене главне комунисте. Пашкал Грозе — прича тај лист понашао је се на путу врло мирно, и зато му је дозвољено да може становати у главном граду Нумети, и да може радити код неког трговца. А сија није било могуће ни на путу обуздати, непрестано је се протрвнио, он сада кује као ковач у заточењу и то са највећом вољом. Густав Марото бивши уредник листа „Montagne“, њежан младић није могао одолети невољама на путу, те зато лежи на умору. Био је само због једног јединцаог чланка осуђен на смрт! Журде министар финансије за време комуне, Вердир члан револуционарног одбора, и Хумберт сауредник листа „Reve Duchepe“ — одали су се на пољску приреду. А већина њих граде дрвену болницу за другове. И Полак Березовски, онај који је 1867 г. пуцао на цара руског, налази се међу тим комунистама, јако је се измешо у лицу, али му је дух ипак срчан и сталан.

зи се међу тим комунистама, јако је се измешо у лицу, али му је дух ипак срчан и сталан.

(О посјету бечке изложбе) дају само ови бројеви јасну слику. Дне 1. свибња, кад је изложба отворена, донешено је на брзојавну постају у Бечу 10.567 телеграма, то јест 2000 телеграма више него ли кад је иначе највећи посао. Међу тиме брзојавима било их је скоро већина за прозетство и то све само већих од 200 пак до 1600 ријечи. Највећи телеграм отишао је у Америку, 4555 ријечи дугачак.

(Колико је нежењених мушкараца.) Статистика изказује, да у Њемачкој долази на свакога 21 мушкараца по један нежењен мушкарац, у Енглеској по један на 17, у Францеској на 16, а у Америци тек на 14. Иза тога размјерја закључују да је опуд више нежењених гђе су жене веће потребе.

О Г Л А С.

Пошто је Устав црногорског женског Института добио највише одобрење, управитељство истога, наводи за добро огласити некоје тачке из поменутога Устава, да би се с њима могли упознати они родитељи и тутори, који би желели у овај Завод намјестити своје ђевојчице, било то на собствени трошак или на трошак самога Института.

I. Институт, његово покровитељство и старатељство.

§. 1. На Цетињу основан је Институт за женску дјечу из Црне Горе и околних јој земаља; и носи име: „Женски црногорски Институт.“

§. 2. Овај Институт стоји под највишим покровитељством Њезинога Императорскога Величанства Царице руске Марије Александровне, као главне благодјетелке Института, и под непосредним старатељством Њезине Свјетлости Кнегиње црногорске Милене.

IV. О васпитаницама Института.

§. 7. Институт црногорски установљен је за 30 васпитаница, од којих се узима 20 васпитаница на трошак самога Института, а 10 узимају се на њихову властиту плаћу, по 200 флорина на годину за сваку, уз потребиту оправу одјећу и обућу.

§. 8. Осим васпитаница неплаћајућих и плаћајућих, могу се учити у Институту још и приватне ђевојчице, које осим лекција, ништа друго не уживају; нити Институт одговара за њихово поведење ван Института.

§. 9. Васпитанице примају се не млађе од 9 година, и не старије од 12 година.

§. 10. Молбенице за примање васпитаница, шаљу се на Управитељку, која их поднаша одобрења ради Њ. С. Кнегињи Милене.

§. 11. Двије сестре, (осим случаја да су спроте на које би се особити обзир имао узети), не могу у један пут бити примљене на трошак Института: по само у разгуну од двије године дана.

§. 12. Кад не би некојој од васпитаница биле писане кресте, (наврнуте оспнице или богиње), онда при најпрвоме случају мора се она подвргнути таковоме писању.

§. 13. Одјећа свијех васпитаница живећих у Институту мора бити поједнака и истовјетне боје; а имено: вуени фуштани, кафене масти, и црута такођер вуена, црне боје.

§. 14. При ступању, неплаћајуће васпитанице добивају од Института: аљине, обућу и свуколику рубенину, што оне носе само док су у Институту, а пошто се буду о празницима кућама својима разлизиле, онда се облаче у своју сопствену одјећу. Оне имају такођер од Института: постеле и све остало, што је потребно да се у најбољему реду и чистоћи уздрже; а при том још имају и храну, која мора бити приурговљена самијем простијем начином, али да буде здрава и сочна.

V. Течај васпитања, и правила примања и одпуштања.

§. 15. Течај васпитања продужује се на 6 година и дијели се на три одјелења: прво, друго, и треће названо практично одјелење; а свако одјелење продужује се на двије године.

§. 16. Да би могла васпитаница ући у прво одјелење, ште се да зна читати и писати срп-

ски, да зна неке најпрве молбене, и да зна бројева (шифра) и бројење до стотине.

§. 17. У средњи течај не примају се васпитанице у никакву случају.

§. 18. Примање и одпуштање васпитаница бива сваке двије године. Одпуст пак на школске празнике (вакације) сљедује почетком Јулија а примање у почетку Септембра.

§. 19. К родитељима и к својти одпуштају се васпитанице само два пута преко године, поименце: од 23. децембра до 7. јануара; и на вакације, од Петрова дана до малог Доспојичи дана. Осим ових двају случајева, васпитанице одпуштају се дома само у случају какве опасне богести њиховијех родитеља, или ради поправљења здравља саме васпитанице.

§. 20. Течај другог одјелења у толико је завршен да васпитанице без особитијех способности у науци, или које не би желеле науку на даље продужити: могу се пуштати на слободу по окончању другог одјелења. У трећем (практичном) одјелењу остављају се пак само најбоље, васпитанице, и оне, које се справљају за звање учитељица.

§. 21. Задње двије године, (течај практичнога одјелења), особито се посвећују подучавању васпитаница у газдинству, женскоме рукођељу и начину над дјецом и поредком под руководством Управитељке и учитељица.

§. 22. Изпити се полагају три пута: при ступању, при прелазку из првога разреда у други, и при изласку из другог разреда.

VI. Предмети учења и поступак при класификацијама.

§. 23. Предмети учења јесу: Закон божији; језици: српски, руски и француски; Историја; Географија; Рачуница; Црквено музикално пјевање; Свилодјелство и женско рукођеље, поименце: кројење и шивење пртенине, аљина и свега осталог што је потребито у домаћему стању; различна плетива, везови и шивење на машини.

§. 24. Васпитанице подучавају се такођер у домаћему газдинству. На тај конач налази се при Институту башта и ограда, да би се цијелог газдинства лакше постигнути могла.

§. 25. Учитељке и учитељи стављају бљешке из својијех дотичнијех предмета у школски протокол течајем свеколике године: 5 — одлично; 4 — врло добро; 3 — добро; 2 — прилично; 1 — рђаво, и 0 — ништа. О вакацијама дају се ове бљешке васпитаницама на нарочитијем листовима; а по свршетку свега шестолетнога течаја, или двају првих одјелења, свака васпитаница добива свједочбу са подписом Управитељке, Учитељица и Учитеља.

§. 26. Најбоље из васпитаница, у случају потребе и по увиђавности Управитељке, придају се у помоћ учитељицама, пошто би оне саме и њихови родитељи на то привољни.

Рок пошиљању дотичнијех молбеница траје најдаље до 29. Јунија т. г.

Моле се славна Уредништва, особито далматинских часописа, да би овај Оглас у своје штоване мјестове изволила прештампати.

Цетинје 25. Априла 1873.

Надежда Пацевич
Управитељка.

О Г Л А С.

ТАЈНЕ БОЛЕСТИ И ИНПОТЕНЦИЈУ (Ослабљену мушку снагу),

лијечи темељно и јамчи за сјајни и трајни успјех

ДР. МОРИЦ ХАНДЛЕР,

доктор медицине и хирургије, магистар бабичлука и очнијех болести.

Ординира сваки дан: од 11 с. до 1 с. прије подне и од 3 до 5 сат. по подне. Станује у Пешти, Leopoldstadt, Palatinsgasse N.о 13, 1 stock N.о 14.

На писма с приложеном наградом одговара одмах.

На захтјевање прима бонике и у посебнијем часовима.

(20—14)